

אלוקי אברהם איננו אל שבטי

הרב יונתן זקס | רבה הראשי של בריטניה

ברוב המקומות וברוב הזמנים, עד המאה התשע עשרה היהודים פעלו בינם לבין עצמם. היווצרות מדינת הלאום שינתה מצב זה באופן רדיקלי. לראשונה יהודים נאלצו לשאול את עצמם "מי אנחנו?" התוצאה היתה פיצול הרה גורל בין "יהודים אוניברסליים" ל"יהודים פרטיקולריים". הראשונים חיבקו את העולם המודרני עם התלהבות כמעט-משיחית. הקבוצה השניה סברה שראוי לשמור על הזהות היהודית, גם אם זו כרוכה בסירוב ל"עסקה" שמציעה העולם המודרני.

הגישה המתבדלת של היהודים, תחושתם שהם נועדו לנצח להיות "עם לבדד ישכון" היא תוצאה מהתנפצות החלומות האוניברסליים הגדולים: האמנציפציה, הקומוניזם והציונות החילונית. התוצאה משברים אלה היא התכנסות פנימה בחיים היהודים בישראל ורוב ארצות התפוצה. זאת התפתחות מסוכנת.

טענתי היא שאין צורך לבחור בין הפרטיקולרי לאוניברסלי. היהדות היא גם פרטיקולרית ווגם אוניברסלית. אברהם לא חי במעורב עם שכניו אך הוא נלחם בעדם, התפלל בעבורם וניהל אתם דו שיח. אם להיהודים תהיה עמדה חשדנית כלפי העולם, הם לא ינסו להבין את העולם, ללמוד כיצד לטעון את טיעוניהם ולזכות בבני ברית בעולם. הם יזהו תופעות כאנטישמיות גם כשאין נובעות משנאת יהודים. הם יתנו לזהות היהודית סגנון של שלילה, שתגרום ליהודים צעירים רבים להתכחש לה.

זאת טעות. עם לידתה של מדינת ישראל היהודים שותפים בעולם ויש להם מסר

חיוני למסור. חובתם וזכותם להעביר מסר זה. החלום האוניברסלי עבר זמנו.

בעצם, הוא היה חלום מוטעה מראשיתו. אם העולם לא יכיר בשונות של

היהודים הוא לא יכיר בהם בכלל.

אולם, האסטרטגיה שפונה פנימה, הממירה את הגטו הפיזי בגטו רעיוני

מוטעית אף היא. האורתודוקסיה הבדלנית נוקטת בגישה זו, מחזירה

אותנו למעמד הכהונה המקראי, המהווה אליטה מתבדלת של המשמשים

במקדש ה'. לתרבות אליטיסטית יש יתרונות וחסרונות. אם זאת תהיה

התגובה הבלעדית, היהודים ימצאו עצמם לבד.

ההתכנסות פנימה היתה הגיונית במשך אלפיים שנות גלות, כאשר

היהודים נפוצו לכל עבר, והיוו בכל מקום קבוצת מיעוט חסרי קול ציבורי.

היא איננה מתיישבת עם העולם המערבי בן-זמננו שבו מדינות רב-דתיות

ורב-תרבותיות. אם היהודים לא ישמעו את קולם בעולם הזה, לא תהיה

דממה. החלל יתמלא על ידי קולות אחרים שאינם אוהבי יהודים ואינם אוהבי

יהדות. היהודים נקראו להיות ברכה לעולם. הם לא יוכלו להביא ברכה אם הם

יתנתקו מן העולם. המקום החשוב ביותר למפגש זה הוא ארץ ישראל, המקום שבו

היהדות נולדה.

היהדות לא נועדה ליהודים בלבד. אלוקי אברהם איננו אל שבטי, הוא בורא שמים וארץ. לאחר

המבול הוא כרת ברית עם האנושות כולה. לא רק אברהם וזרעו נפגשים עם הקב"ה. לא רק הם גיבורי

התנ"ך. בת פרעה היא גיבורה. איוב הוא גיבור. הקב"ה שולח נביאים לא רק לבני ישראל, אלא גם לאנשי נינוה.

"ונברכו בך כל משפחות האדמה". התנ"ך איננו מבהיר כיצד זה יתרחש. אך הנביאים ידעו שיום אחד זה יבוא.

מה המסר של היהדות לעולם? בארבעה צדדים ייחודיים של אמונת היהדות.

א. "אהיה אשר אהיה" - הקב"ה אומר: "השם שלי טמון בעתיד". האדם איננו יכול לצפות מראש את מעשי ה' ולא

לשלוט בהם.

ב. לידת ההסטוריה - ההסטוריונים היוונים כתבו על העבר אך נביאי ישראל הבינו שההסטוריה היא יותר מסדרת

ליהודים

שותפים

בעלי אמונות

שונות וגם בקרב

אנשים חילונים

הומניסטים. עלינו

להיות שותפים אתם

ככדי להגן על הרוח,

על כבוד האדם

ועל אחריות

מוסרית

אירועים. יש לה משמעות. האל מתגלה בהסטוריה ולא רק בטבע. בני ישראל יוצאים ממצרים כדי לשנות את המציאות וליצור עתיד שיהיה שונה מן העבר.

ג. הסיפור שאין לו סוף - יש סגנונות רבים של סיפורים, אך בכולם יש תחושה של סגירה. לעומתם, הסיפורים של ספר בראשית או של חמשה חמשי תורה אינם מסתיימים. הם הסימפונייה הבלתי גמורה של הקב"ה.

ד. תור הזהב - היהדות המציאה את הרעיון המשיחי. יש תפיסות שונות לגבי העידן המשיחי. אך היהודים מאוחדים בדעה שהמשיח טרם בא.

מה הקשר בין רעיונות אלה? התשובה טמונה באמונה בחופש האנושי. אנו חופשיים מפני שאנו פונים אל העתיד, עתיד התלוי בנו. על כן הקב"ה מנסח את שמו בצורה של עתיד "אהיה אשר אהיה". הזמן היהודי איננו חוזר מחזורית על העבר. היהדות היא דת החופש והיא הדת של הזמן העתיד.

להיות יהודי זה להיות שליח של תקוה. מדינת ישראל היא עדות לאמונה. איזה עם היה יכול לשמור על האמונה שיום אחד הם יחזרו? עוד איזה עם היה נלחם בגבורה נגד אלו השוללים את זכותם של היהודים לארצם, ארץ בה הם יכולים להתגונן מפני המנסים להשמידם?

במאה ה - 21 העולם זקוק לאמונה זאת.

בעידן של חרבן אקולוגי, הוא זקוק לאמונה היהודית שאנו נמצאים על כדור הארץ "לעבדה ולשמרה". בעידן של עושה כלכלי, הוא זקוק לתביעה היהודית לצדקה.

בעידן של טרור, הוא זקוק להקפדה היהודית על קדושת החיים.

בעידן של קיצוניות דתית, הוא זקוק לשמוע את האמירה היהודית שאדם איננו זוכה בעולם הבא על ידי רצח חפים מפשע בעולם הזה. קידוש השם היא הנכונות למות עבור האמונה, לא הנכונות להרוג בגלל האמונה.

אם לא נמצא דרך לחיות יחד בשלום, אנו עלולים להחריב את עולמו של הקב"ה. היהודים אינם היחידים המחפשים את הקב"ה, חיים חיי אמונה, פועלים לתיקון עולם או רואים את עצמם מתברכים מאהבת ה'. ליהודים שותפים בעלי אמונות שונות וגם בקרב אנשים חילונים הומניסטים. עלינו להיות שותפים אתם בכדי להגן על הרוח, על כבוד האדם ועל אחריות מוסרית.

(מתוך הספר "זמן עתיד" Future Tense תורגם על ידי ק.ג.)

איסור כניסה לכנסיות: הרהורים חדשים

הרב יוסי סלוטניק | ר"מ בישיבת מעלה גלבוע

אחת השאלות הנשאלות חדשים לבקרים היא בעניין היתר/איסור כניסה לכנסיות. שאלה זו נעוצה, בין השאר, בשאלה רחבה יותר: האם הנצרות היא עבודה זרה, וככזו כניסה לכנסיה מהווה כניסה לבית עבודה זרה ואסורה, או שמא הנצרות אינה עבודה זרה, ועל כן אין איסור להיכנס לכנסיה. על פי רוב הפוסקים הנדרשים לשאלה זו חוזרים אחורה בזמן, ודנים בשאלה כיצד הגדירו הראשונים את הנצרות, ועל פי עמדות הראשונים מכריעים אף שאלה זו. על כן הם דנים בעמדת הרמב"ם האומר שאמונה זו היא עבודה זרה, מתפללים בדברי ר"ת האומר בהקשר זה (אולי) שלא הוזהרו בני נח על השיתוף של עבודת ה' עם עבודת אחר, ומעלים את עמדת המאירי על שולחן הדיונים וכו'. כמובן שברקע הדברים עומדים קדושי בני ישראל שמסרו נפשם על קידוש ה' כדי שלא להתנצר, ובזאת הכריזו שהאמונה הנוצרית היא בדין "ייהרג ואל יעבור" כיון שהיא עבודה זרה.

לאחר בקשת המחילה, אני מעזיז ולהכניס ראשי בין הרים, ואומר שדומני שהמתודה הזו לוקה בחסר. כאשר אנו באים להכריע האם אמונות ודעות מתנגשות בעיקרי הדת עלינו לברר אצל המאמינים מה היא עמדתם, לפני שנכריע מה פסק ההלכה. הנצרות כדת עברה תהפוכות רבות במהלך אלפיים שנות קיומה. מזמן לזמן התכנסו ועדות לדון בעיקרי אמונתם תוך כדי חידוד שאלות שונות.

מן הראוי שפוסק ההלכה שמכריע בעמדת האמונה של האחר, ישקיע את הכוחות המתאימים כדי להבין את המינוחים והשפה בה האחר משתמש. הרמב"ם במספר מקומות (משנה תורה הלכות ע"ז ג:ב; הלכות סנהדרין ב:א;